

Sayı : 64272063-610-3344
Konu : Yazılı Soru Önergesi (7-33228)

11.11.2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: TBMM Başkanlığının 14.11.2013 tarih ve 43452547-120-00-150041 sayılı yazısı.

İzmir Milletvekili Sayın Alaattin YÜKSEL'in tarafıma tevcih ettiği 7/33228 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği aşağıda cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Taner YILDIZ
Bakan

EK :
Önerge Cevabı (5 Sayfa)

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN ALAATTİN YÜKSEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/33228)**

Soru 1:

İzmir Gaziemir İlçesinde, Aslan Avcı Kurşun Fabrikasının içinde radyoaktivite içeren atıklarını arazisine gömdüğü ve güvenlik önlemi olarak da yalnızca "radyoaktif madde bulaşmış cüruf ve atıkların toprak ile örtülmesi" işleminin yapıldığı bilinmektedir. Buna göre;

- Gaziemir İlçesi Akçay Caddesi No: 8 adresinde bulunan Aslan Avcı Kurşun Fabrikasının 1969 yılından 2010 tarihine kadar faaliyetlerini sürdürdüğü ve bu fabrikada 2008 yılında TAEK tarafından denetim yapıldığı, denetin sonucunda yeni cüruf sahası fırınlar bölgesi ve kapalı istif sahasında radyoaktif madde bulaşmış cüruf ve atıkların tespit edildiği doğru mudur? Bu denetim sonucunda hazırlanan raporun içeriği nedir?

Cevap 1:

Bahse konu Şirkete ait bir aracın 16 Nisan 2007 tarihinde İzmit İZAYDAŞ tesislerine cüruf atığını bertaraf etmek üzere getirdiği sırada tesis girişinde bulunan sabit radyasyon ölçüm cihazının alarm vermesi sonucunda olay Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK)'na bildirilmiştir. TAEK Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi (ÇNAEM)'nden olay yerine giden ekip tarafından cüruf yüklü araç tesis dışına alınarak ölçümler yapılmış ve radyasyon tespit edilmesi üzerine araç ÇNAEM'e nakledilmiştir. Bu tarihten itibaren de söz konusu tesiste birçok çalışma yapılmış olup konu ile detaylı bilgi Basın duyurularımız vasıtası ile kamuoyuna açıklanmıştır.

Anılan Şirkete ait tesis nükleer tesis veya radyasyon tesisi olmadığı gibi radyoaktif kaynak kullanılarak faaliyette bulunmamaktadır. Üretim faaliyetlerinde kullandığı hammaddeler ile ürettiği olduğu mamul maddeler nükleer veya radyoaktif madde değildir. Bu nedenlerle, söz konusu Şirket 2690 sayılı TAEK Kanunu çerçevesinde TAEK'in lisansına, denetimine ve yaptırımlarına tabi değildir. Bahse konu Şirketin hurda akülerden kurşun külçe ürettiği ve mülga Çevre ve Orman Bakanlığının verdiği Geri Kazanım Tesisi Lisansı ile faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Bu çerçevede Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca müteaddit defalar denetlendiği, yaptırım uygulandığı ve son bir ay içerisinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yeniden denetim yapılarak idari para cezası uygulandığı yazılı ve görsel medyada yaygın olarak yer bulmuştur.

Sorular 2, 3, 4:

- TAEK tarafından yapılan denetim sonucunda bu alanda bazı güvenlik tedbirlerinin alındığı bilinmektedir. Alınan bu güvenlik önlemleri nelerdir? Güvenlik önlemleri raporunun içeriği ve ilgili mevzuata uygun mudur?

- Alınan güvenlik önlemleri yeterli midir? Güvenlik önlemi olarak "radyoaktif madde bulaşmış cüruf ve atıkların toprak ile örtülmesi" işleminin yapıldığı bilinmektedir. Ancak zaman içinde bu toprağında renginin değiştiği ve alanda bazı noktalardan gaz çıkışı olduğu gözlemlenmektedir. Bu durumda TAEK tarafından alanda yeni bir denetim yapılması düşünülmekte midir? Düşünülmekte ise bu denetim ne zaman gerçekleştirilecektir?

- Yeni denetim sonucunda TAEK tarafından yeni bir rapor hazırlanması ve önlemler alınması düşünülmekte midir? Bu raporu ve önlemleri basın ve kamuoyuyla çevre sakinlerinin alandan kaynaklı kaygılarını gidermek amacıyla paylaşmayı düşünüyor musunuz?

Cevaplar 2, 3, 4:

İlk olarak söz konusu sahadaki radyoaktivite tespit edilen alanların yüzeyinin zırlamayı teminen toprakla örtülmesi ve sahanın tel ile çevrilmesi tavsiye edilmiştir. Bu çerçevede öncelikle sahaya yetkisiz erişim engellenmiş ve yetkisiz erişim veya çalışma amacı ile sahaya giriş olsa bile radyasyona maruz kalınmaması temin edilmiştir.

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN ALAATTİN YÜKSEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/33228)**

Alınan bu ilk fiziki güvenlik önlemlerini takiben İzmir Valiliği koordinasyonunda sahada jeofizik çalışmalar planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Açılan gözlem kuyularından alınan numunelerin radyolojik analizleri TAEK laboratuvarlarında yapılmış ve bu çerçevede radyoaktivite bulaşmış atıkların lokasyonu belirlenmiş ve yeraltı sularında da bir bulaşma olmadığı tespit edilmiştir. Analiz sonuçları ve değerlendirmeler İzmir Valiliğine bildirilmiştir.

Söz konusu tesiste TAEK tarafından kurulan ve ülke çapındaki Radyasyon Erken Uyarı Sistemi Ağı (RESA)'nın bir parçası olan tespit sistemi ile de sürekli radyasyon ölçümü yapılmakta ve sisteme ait diğer 152 istasyonun verileri gibi bu istasyondan elde edilen veriler de TAEK resmi internet sitesinden gerçek zamanlı olarak yayınlanmaktadır. Bu veriler incelendiğinde kolaylıkla anlaşılacağı üzere çevre halkı için herhangi bir radyasyon tehdidi kesinlikle mevzubahis değildir. Radyasyon seviyeleri doğal düzeylerde dir.

Soru 5:

Radyoaktif madde bulaşmış çevre ve atıkların ilgili mevzuata göre yerinde üzerinin "toprakla örtülmek" suretiyle bertarafı ve güvenliğinin sağlanması mümkün müdür? Bu alandaki mevcut radyoaktif madde etkilerinin en az 100 yıl süreceği doğru mudur?

Cevap 5:

Daha önce de belirtildiği üzere söz konusu sahadaki radyoaktivite tespit edilen alanların yüzeyinin toprakla örtülmesinin tavsiye edilmesinin sebebi radyoaktif atıkların nihai bertarafına kadar geçecek zaman diliminde gerek tüm uyarı ve tedbirlere rağmen sahaya izinsiz girenlerin, gerekse sahadaki radyoaktif kirlenmenin boyutlarının tespit edilmesine yönelik gerçekleştirilmiş çalışmalar sırasında çalışanların istenmeyen radyasyon dozuna maruz kalmalarına karşı tedbir alınmasıdır. Radyasyondan korunmaya ilişkin uluslararası literatür ve düzenlemeler incelendiğinde, zırlamanın radyasyondan korunmanın üç temel ögesinden biri olduğu görülmektedir.

Söz konusu sahada bulaşmaya neden olan Eu-152'nin yarılanma süresi 13.5 sene olup geçen her yarılanma süresinde radyoaktivite yarıya düşmektedir.

09.03.2013 tarihli ve 28582 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği uyarınca radyoaktif atıklar radyoaktivite seviyelerine ve içerdikleri radyonüklitlerin yarı ömürlerine göre çok kısa ömürlü, çok düşük seviyeli, düşük ve orta seviyeli ile yüksek seviyeli radyoaktif atıklar olarak sınıflandırılır.

Soru 6:

Radyoaktif maddelerin yerin en az 500-750 metre altında tuz madenine gömülmesi gerektiğini ifade eden uzmanların görüşlerini dikkate almama nedeniniz nedir?

Cevap 6:

Yapılan analizler ve tetkikler sonucunda radyoaktivite bulaşmış atıklar, Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği uyarınca sahadaki tüm toprak miktarı dikkate alındığında çok düşük seviyeli radyoaktif atık olarak sınıflandırılmaktadır. Bu tip atıkların bertarafı yüzey bertaraf tesislerinde gerçekleştirilebilir.

Soru 7:

27.02.2013 tarihinde konuyla ilgili vermiş olduğum soru önergesine (7/19139) gelen yanıtta, "Bunun nihai çözüm olmadığını, yüzey bertaraf tesisinin kurulması gerektiğini, konuyla ilgili

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN ALAATTİN YÜKSEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/33228)**

çalışmaların İzmir Valiliğinin koordinasyonunda TAEK'in teknik görüş ve önerilerinin çerçevesinde yürütüldüğü", ifade edilmiştir. Bu çalışmalar ne aşamadadır? Acil ve nihai çözüm için somut olarak neler yapılmıştır?

Cevap 7:

Soruda da belirtildiği üzere çalışmalar İzmir Valiliği koordinasyonunda yürütülmektedir. TAEK teknik tavsiye ve önerilerini kirliliğe neden olan kuruluşa, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına ve İzmir Valiliğine bildirmiş ve bildirmektedir. Bu kapsamda Valilik tarafından koordine edilen saha çalışmalarında radyolojik analizler de TAEK tarafından yapılmış ve sonuçlar Valiliğe bildirilmiştir.

Öte yandan atıkların bertarafının, atıkların sahibi firma tarafından hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütüldüğü bilinmekte ve bu kapsamda bu çalışmalar sırasında radyasyondan korunmaya ilişkin danışmanlık almak üzere ilgili firma ve ÇNAEM arasındaki görüşmeler sürmektedir.

Soru 8:

TAEK'e bağlı Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi, radyasyonun "Europium 152" adlı malzemeden bulaşmış olduğunun tespit edildiği ve bu malzemenin Türkiye'ye girişinin yasal olmadığı doğru mudur? TAEK'in raporunda nereden ve nasıl girdiği belirtilmiş midir?

Cevap 8:

Firmaya hurda temin eden tedarikçiler ve firmanın ürettiği mallar denetlenerek kirlenmenin kaynağına ulaşılmaya çalışılmıştır ancak herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Bu çerçevede radyoaktif bulaşmanın, gümrük kapılarında (kara, deniz, hava) radyasyon kontrollerinin etkin bir şekilde uygulanmaya başlandığı yıllardan önce radyoaktivite bulaşmış bir hurda malzemenin Şirkete ait tesise ulaşmasından kaynaklandığı değerlendirilmiştir.

Soru 9:

2690 Sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu hükümlerince ve 24.03.2000 tarih ve 23999 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği hükümlerince radyasyon güvenliğinden sorumlu TAEK'de ülkemiz genelinde denetim faaliyetleri etkin ve yaygın, düzenli olarak gerçekleştirilmekte midir? Gerçekleştiriliyor ise yapılan denetim ve sonuçları nelerdir?

Cevap 9:

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yapılan radyasyon güvenliği denetimleri 24.3.2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile 31.7.2011 tarihli ve 27658 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde düzenlenmektedir.

Yukarıda bahsedilen mevzuat hükümleri çerçevesinde, iyonlaştırıcı radyasyonun bilinçli ve kontrollü olarak kullanıldığı radyasyon kaynağı içeren uygulamalar, radyasyon kaynağı ile yürütülen faaliyetler ve radyasyon tesisleri TAEK lisansına ve denetimlerine tabidir. Bahse konu tesis işgal ettiği iş kolu nedeniyle TAEK lisansına ve dolayısıyla da denetimine tabi değildir.

TAEK'in görev ve faaliyetleri kapsamında yer alan uygulama, tesis ve faaliyetlerde gerekli denetimler Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından uygulamaya ve faaliyete özgü olarak belirlenen kriterlere uygun olarak ve belirlenen periyotlar çerçevesinde yürütülmektedir.

Buna göre 2012 yılı içerisinde ülke genelinde radyasyon güvenliği kapsamında 1455 kuruluşa 2518

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN ALAATTİN YÜKSEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/33228)**

radasyon kaynağının lisansa esas radasyon kontrolü ile 485 kuruluşta 2085 radasyon kaynağının denetimi gerçekleştirilmiştir. Bu konudaki detaylı bilgiler yıllık raporlar halinde hazırlanmakta ve TAEK'in resmi internet sayfasından kamuoyunun bilgisine de sunulmaktadır.

İlaveten nükleer güvenlik ve güvence kapsamındaki denetimler ise ayrı bir mevzuat çerçevesinde ayrı bir birimimiz tarafından yürütülmektedir.

Soru 10:

Bu denetimlerin periyodu nedir? Bu denetimleri gerçekleştirmekle yükümlü TAEK'de denetim yetkisi olan personel sayısı kaçtır? Personel sayısı yeterli midir? Yeterli değilse personel sayısını artırmayı düşünüyor musunuz?

Cevap 10:

24.3.2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile 31.7.2011 tarihli ve 27658 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde yapılan radyasyon güvenliği denetimlerinin periyodu, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından uygulamaya ve faaliyete özgü olarak teknik dokümanlar ile belirlenen kriterlere uygun olarak yürütülmektedir.

Radyasyon güvenliği denetimleri Başkanlık Makamı tarafından teknik personel arasından görevlendirilen denetim görevlileri tarafından icra edilmektedir. Radyasyon güvenliği denetimi ve radyasyon kontrolü görevleri Kasım 2013 tarihi itibarıyla, 25 denetim görevlisi, 3 denetim görevlisi aday ve 14 radyasyon kontrol görevlisi tarafından yürütülmektedir.

Ülke çapında etkin bir denetim programı yürütülmesi için denetim görevlisi sayısının artırılması planlanmıştır.

Soru 11:

Ülkemizde Radyoaktif Atık Bertaraf Tesisi var mıdır? Var ise bertaraf kapasitesi nedir? Bu kapasite İzmir-Gazimir fabrika örneğindeki gibi radyoaktif madde bulaşmış yüksek miktardaki çürük ve atıkları bertaraf edebilecek ölçüde midir? Bu ölçü sağlanamıyorsa bugün için nasıl bir çözüm üretmeyi düşünüyorsunuz?

Cevap 11:

Atık çürüfta yer yer ve homojen olmayan radyoaktif bulaşmaya maruz kalmış malzemeye rastlanmıştır. Bu tür atıkların işlenmesi konusunda dünyada sayılı bir kaç tesis bulunmaktadır. Bu tesislerde temel olarak metal formdaki atıklar, ergitilerek ısı ile radyoaktif kısmın ayrıştırılması yapılabilmektedir. Tesisten çıkan konsantre radyoaktif atık malzemesi bariyer malzeme ile sızdırmaz formdaki kaplar içerisinde yüzey bertaraf tesislerine konulmaktadır.

Öte yandan, İzmir Valiliği koordinasyonunda sahada çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda sahada yer yer ve homojen olmayan miktarda bulunduğu anlaşılan radyoaktifite bulaşmış atıkların, atığın sahibi firma tarafından hizmet alımı yoluyla elleçleme ile ayrıştırılması sonucu miktarının yönetilebilir bir seviyeye indirilmesi sonucunda ortaya çıkan radyoaktifite bulaşmış malzemenin ücreti mukabili ÇNAEM atık tesislerine gönderilmesi planlanmaktadır. Ayrıştırma sonucunda ortaya çıkacak olan atıklar ile sahada mevcut radyoaktifite bulaşmamış olan atıklar ise zaten kimyasal tehlikeli atıktır ve bertarafının çevre mevzuatı kapsamında yapılması gerekmektedir.

**İZMİR MİLLETVEKİLİ SAYIN ALAATTİN YÜKSEL'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/33228)**

Soru 12:

Gelecekte benzer olaylarla karşılaşılmasının önüne geçmek amacıyla ülkemizin her bölgesine hizmet verecek yeter sayıda radyoaktif atık bertaraf tesisi kurulması planlanmakta mıdır?

Cevap 12:

Gelecekte benzer olaylarla karşılaşılmasının önüne geçilmesinin yolu; gümrüklere ve hurda işleme/elleçleme tesislerine malzeme giriş-çıkışında radyasyon kontrolünü gerçekleştiren radyasyon ölçüm sistemlerinin kurulmasının sağlanmasıdır. Bu konudaki düzenlemeler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.